

Rutiner for tilskudd til bedrifter

Ny opplæringslov trer i kraft 1. august 2024. Dette medfører endringer i rutiner for tilskudd til lærebedrifter. Frem til nye rutiner er på plass skal fylkeskommunen praktisere dette regelverket slik de gjør i dag.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 09.04.2024

Nye rutiner kommer

Innføring av ny opplæringslov fra 1. august 2024 innebærer at det er behov for å oppdatere disse rutinene. De nye rutinene vil bli klare i løpet av høsten. Inntil nye rutiner er på plass legger vi opp til at fylkeskommunen skal videreføre dagens praksis for basistilskudd I og II i størst mulig grad fra høsten 2024.

Yrkesfaglig rekvalifisering er en ny rettighet i loven som gjelder for dem som allerede har oppnådd studiekompetanse eller yrkeskompetanse. Disse har rett til opplæring inntil de oppnår ny sluttkompetanse innen ett yrkesfaglig utdanningsprogram. Inntil nye rutiner er på plass, anbefaler vi at de lærebedriftene som tar inn kandidater med rett til yrkesfaglig rekvalifisering, får samme tilskuddssats som lærebedrifter som tar inn kandidater med bakgrunn i retten til videregående opplæring for voksne.

[Se mer om den nye opplæringsloven](#)

Fylkeskommunen har finansieringsansvar for alle lærekontrakter, opplæringskontrakter og kontrakter om fagbrev på jobb. Midlene inngår i rammetilskuddet til fylkeskommunen. Det er fylkeskommunen der lærlingen, praksisbrevkandidaten, lære kandidaten eller kandidaten for fagbrev på jobb er bosatt som skal

betale tilskudd for opplæring til lærebedriften. Tilskuddet skal utbetales etter retningslinjer og satser fastsatt av departementet, se forskrift til opplæringsloven § 11-4.

Tilskudd til lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med særskilte behov ble avviklet fra 1. januar 2020. Fra samme tidspunkt ble midlene inkludert i rammeoverføringene til fylkeskommunene.

Her finner du gjeldende satser for fag- og yrkesopplæring

En lærling er en som har inngått en lærekontrakt med sikte på fag- eller svenneprøve, jf. opplæringsloven § 4-1.

En praksisbrevkandidat er en som har inngått en opplæringskontrakt med sikte på praksisbrevprøve, jf. opplæringsloven § 4-1.

En lære kandidat er en som har inngått opplæringskontrakt med sikte på en mindre omfattende prøve enn fag- eller svenneprøven, jf. opplæringsloven § 4-1.

En kandidat for fagbrev på jobb er en som har inngått en kontrakt om opplæring på grunnlag av allsidig praksis og realkompetanse med sikte på fag- eller svenneprøven, jf. opplæringsloven § 4-1.

1. Tilskudd til lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med rett til videregående opplæring

Tilskudd til bedrifter som tegner lærekontrakt eller opplæringskontrakt med ungdom som har rett til videregående opplæring (ungdomsrett) etter opplæringsloven § 3-1.

Hovedregelen er at ungdom har rett til tre års videregående opplæring, enten som tre år i skole eller to år i skole kombinert med ett års opplæring i bedrift. Når opplæring i bedrift blir kombinert med verdiskapning i bedriften, kan opplæringen strekke seg over to år. I fag der læreplanen forutsetter lengre opplæringstid enn tre år, har ungdommen rett til opplæring i samsvar med den opplæringstiden som er fastsatt i læreplanen (eks. vg3 rørleggerfaget). Dette følger av opplæringsloven § 3-1.

Retten til videregående opplæring gjelder ut det skoleåret personen fyller 24 år. Det betyr ikke en rett til flere år med opplæring, men tidsrommet for når man kan bruke retten til opplæring, varer ut skoleåret personen fyller 24 år, se opplæringsloven § 3-1 tredje ledd.

Når det gjelder informasjon om læretid i bedrift viser vi til rundskriv Udir-1-2023. I vedlegg 1 kapittel 3 står

det om fag- og timefordelingen i videregående opplæring. I vedlegg 2 står det om tilbudsstrukturen i videregående opplæring.

1.1 Basistilskudd I

Bedrifter som tegner lærekontrakt eller opplæringskontrakt med ungdom som har ungdomsrett får basistilskudd I.

Fylkeskommunen utbetaler basistilskudd I etterskuddsvis etter telling per 30. juni og 31. desember. Ett år regnes som tolv måneder.

Lærebedrifter får basistilskudd I for lærlinger eller lærekandidater som tar ett år med fulltidsopplæring. Fylkeskommunen gir ikke tilskudd for verdiskapingsdelen av opplæringen, men tilskuddet fordeles jevnt over hele læretiden i bedrift. Kontrakten er tilskuddsberettiget fra den dato læreforholdet begynner.

Samme prinsipp gjelder for lærefag med lengre læretid i bedrift enn 2 år. Eksempelvis har elektrikerfaget 2,5 år i bedrift. Fylkeskommunen gir basistilskudd I kun for opplæringsdelen og ikke for verdiskapingsdelen. Tilskuddet fordeles jevnt over hele læretiden i bedrift. På bakgrunn av dette kan fylkeskommunen regne ut de månedlige satsene.

Praksisbrevkandidater

Praksisbrevordningen er et toårig opplæringsløp på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

Lærebedrifter som tar inn praksisbrevkandidater får basistilskudd I for begge årene de har kandidater i lære. Det toårige praksisbrevløpet regnes for to års fulltidsopplæring, selv om de ikke har hatt opplæring i alle fellesfagene og mangler i underkant av 50 prosent av kompetansemålene i de aktuelle programfagene. Dersom fylkeskommunen tar ansvar for deler av opplæringen, blir tilskuddet tilsvarende avkortet. Kostnadene til opplæringen i fellesfagene norsk, matematikk og samfunnsfag vil kunne variere ut fra hvordan fylkeskommunen organiserer dette. Det vanlige er at skolen, og ikke lærebedriften, gir opplæring i fellesfagene.

Her finner du ytterligere informasjon om praksisbrev.

Alternativt vg3 i skole

Dersom fylkeskommunen ikke klarer å formidle opplæring i bedrift til søkere som ønsker det, må også bedriftsdelen av opplæringen skje i skole (dette gjelder ikke for praksisbrevkandidater, jf. opplæringsloven § 3-3 femte ledd). Fylkeskommunen kan likevel godkjenne en lærekontrakt/opplæringskontrakt med en elev som avbryter opplæring i skole (alternativt vg3) og velger å gå ut i lære. Fylkeskommunen må da vurdere om det er grunnlag for å redusere opplæringstiden i bedrift. Fylkeskommunen gir ikke tilskudd for eventuell godkjent avkortning av opplæringstiden.

Elever som tegner lærekontrakt/opplæringskontrakt etter å ha fullført alternativt vg3 i skole, vil ikke utløse basistilskudd fordi lærekontrakten eller opplæringskontrakten i dette tilfellet bare vil gjelde verdiskaping og ikke opplæring.

1.2 Verneverdige tradisjonshåndverksfag som utløser ekstra tilskudd

For lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater som tegner lærekontrakt/opplæringskontrakt i verneverdige tradisjonshåndverksfag, gir fylkeskommunen tilskudd som for lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater for øvrig, dvs. basistilskudd I. I tillegg til basistilskuddet gir fylkeskommunen et ekstra tilskudd per lærling, praksisbrevkandidat eller lære kandidat per år for læretiden i bedrift. Det er Utdanningsdirektoratet som avgjør, etter innspill fra Sekretariatet for små og verneverdige fag (SSV) og faglige råd, hvilke fag som skal regnes som verneverdige tradisjonshåndverksfag.

Følgende kriterier ligger til grunn for at fag skal få ekstra tilskudd:

- Faget skal være en del av tilbudsstrukturen for videregående opplæring, se rundskriv Udir-1-2023, vedlegg 2, eller være godkjent som et forsøk etter opplæringsloven § 1-5.
- Faget er truet og fagkunnskaper står i fare for å dø ut på grunn av mangel på ny rekruttering.
- Faget skal ivareta tradisjonelle håndverksfaglige teknikker, materialer og metoder.
- Faget har kulturell verdi, som det av samfunnsmessige årsaker er viktig å videreføre.

Du kan kontakte Sekretariatet for små og verneverdige fag (SSV) for blant annet:

- informasjons- og veiledningsarbeid rettet mot skoler og bedrifter, kommuner og fylkeskommuner
- informasjons- og veiledningsarbeid rettet mot utdanningssøkere.

Endringer i listen fra 2022 følger i hovedsak av ny tilbudsstruktur og innføring av nye læreplaner på vg3 fra august 2022. Se hvilke lærefag som utgår her: Oversikt over de verneverdige tradisjonshåndverksfagene.

1.3 Tilskudd til lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med særskilte behov

Tilskuddsmidlene ble overført i rammetilskuddet til fylkeskommunen fra 1. januar 2020.

2. Tilskudd for lærlinger og praksisbrevkandidater som er 21 år eller eldre og som har full opplæring i bedrift, tilskudd for lærlinger og praksisbrevkandidater uten rett til videregående opplæring og tilskudd for kandidater med kontrakt om fagbrev på jobb.

2.1 Basistilskudd II

Fylkeskommunen gir basistilskudd II til bedrifter som tegner lærekontrakt eller opplæringskontrakt med lærlinger og praksisbrevkandidater som er 21 år eller eldre, og som inngår lærekontrakt eller opplæringskontrakt med full opplæring i bedrift, jf. opplæringsloven § 4-5 tredje ledd.

Inngåelse av lærekontrakt for lærlinger etter denne bestemmelsen, er et unntak fra normalordningen (2+2). «Full opplæring i bedrift» innebærer at «Fylkeskommunen kan godkjenne lærekontraktar og opplæringskontraktar som inneheld ei anna organisering enn den opplæringsordninga som er fastsett for faget i Læreplanverket for Kunnskapsløftet». For eksempel kan lærebedriften avtale at den kan gi mer bedriftsopplæring enn læreplanverket fastsetter, og at eleven/lærlingen veksler mellom opplæring i bedrift og opplæring i skole. Det står om dette i opplæringsloven § 3-3 fjerde ledd jf. forskrift til opplæringsloven § 6A-7.

Lærlinger og praksisbrevkandidater som er 21 år eller eldre og som tegner lærekontrakt/opplæringskontrakt med full opplæring i bedrift, får automatisk en prøvetid på seks måneder. Prøvetiden betyr at lærlingene og praksisbrevkandidatene i de seks første månedene av læretiden kan bli oppsagt etter reglene i arbeidsmiljøloven. Prøvetiden er en del av læretiden, og fylkeskommunen skal derfor utbetale tilskudd til lærebedriften for denne perioden. Dersom lærekontrakten/opplæringskontrakten sies opp i prøvetiden, skal lærebedriften få tilskudd for det antall måneder lærlingen og praksisbrevkandidaten har vært i bedriften.

I tillegg gir fylkeskommunen basistilskudd II til bedrifter som har tegnet lærekontrakt med lærlinger eller opplæringskontrakt med praksisbrevkandidater, som har brukt opp retten til videregående opplæring.

Satsen for basistilskudd II for lærekontrakter/opplæringskontrakter gis per lærling/praksisbrevkandidat per måned i hele læretiden i bedrift. Ett år regnes som tolv måneder. I denne ordningen gjøres det ikke forskjell på opplæringstid og verdiskapingstid.

Fagbrev på jobb

Ordningen om fagbrev på jobb ble innført fra 1. august 2018.

Lærebedrifter som skal gi opplæring til kandidater for fagbrev på jobb får basistilskudd II. Tilskuddet til den enkelte bedrift skal fastsettes forholdsmessig ut ifra hvor mye opplæring bedriften har ansvar for.

Voksnes rett til videregående opplæring

Også voksne kan ha rett til videregående opplæring, dersom visse vilkår er oppfylt etter opplæringsloven § 4A-3. Retten er knyttet til å fullføre et opplæringsløp som leder frem til studie- eller yrkeskompetanse. For mer informasjon se rundskriv Udir-2-2008.

2.2 Verneverdige tradisjonshåndverksfag under opplæringsloven som utløser ekstra tilskudd

For lærlinger eller praksisbrevkandidater som tegner kontrakt i verneverdige tradisjonshåndverksfag etter opplæringsloven § 4-5, og for lærlinger eller praksisbrevkandidater som tidligere har fått oppfylt sin rett til videregående opplæring, gir fylkeskommunen tilskudd per lærling/ praksisbrevkandidat per måned for læretiden i bedrift, også for verdiskapingsdelen. Tilskuddet gis også for kandidater som har inngått kontrakt om fagbrev på jobb.

Oversikt over de verneverdige tradisjonshåndverksfagene.

2.3 Tilskudd til opplæring av lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med særskilte behov

Tilskuddsmidlene er overført i rammetilskuddet til fylkeskommunene, se punkt 1.3.

4. Generell informasjon som gjelder alle kontrakter

4.1 Lærlinger, praksisbrevkandidater, lære kandidater og kandidater for fagbrev på jobb som får opplæring utenfor hjemfylket

Fylkeskommunene avtaler seg imellom om samarbeid på tvers av fylkesgrensene.

Følgende hovedprinsipper skal gjelde for avtaler fylkeskommunene imellom:

- Hjemfylket har det økonomiske ansvaret for lærlingene, praksisbrevkandidatene, lære kandidater og kandidater for fagbrev på jobb innenfor rammen av lov og forskrift. Det vil si at fylkeskommunen i hjemfylket, innenfor de reglene som gjelder, skal refundere de utgifter opplæringsfylket har.
- Opplæringsfylket, dvs. den fylkeskommunen hvor lærebedriften er lokalisert, har ansvar for å utbetale tilskudd til lærebedriften, godkjenne og følge opp kontraktsforholdene.
- Tilskuddsutbetalingene er grunnlag for oppgjør mellom fylkeskommunene.
- Den adressen som til enhver tid er registrert i folkeregisteret, legges til grunn som lærlingens, praksisbrevkandidatens, lære kandidats eller kandidaten for fagbrev på jobb sin bostedsadresse ved søknadsfrist til lære plass.

Departementet har ikke fastsatt regler for dekning av reise- og oppholdsutgifter for lærlinger, praksisbrevkandidater, lære kandidater og kandidater for fagbrev på jobb som utløser basistilskudd, og som bor borte mens de tar opplæring.

Lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater kan søke Statens lånekasse for utdanning om støtte på lik linje med elever.

4.2 Godkjenning av lærekontrakt og opplæringskontrakt, jf. opplæringsloven § 4-5

Lærebedriften og kandidaten skal inngå en skriftlig lærekontrakt, opplæringskontrakt eller kontrakt om fagbrev på jobb når læreforholdet tar til. Fylkeskommunen må godkjenne kontrakten for at den skal bli gyldig. Det er bare godkjente kontrakter som gir grunnlag for utbetaling av tilskudd. Tilskuddene skal gjelde fra kontrakttidens start. Fylkeskommunen må selv vurdere om det er hensiktsmessig med konkrete frister, for hvor snart en inngått kontrakt skal sendes til godkjenning.

4.3 Avbrudd i læretiden/forlengelse av læretiden som medfører endring av sluttdato

Avbrudd i læretiden som fører til forlengelse av læretiden, medfører ikke endringer i totalt tilskudd til lærebedriften. Fylkeskommunen er ikke forpliktet til å gi tilskudd for avbruddsperioder.

4.4 Lærebedriftenes plikter

Lærebedrifter som tegner lærekontrakt, opplæringskontrakt og kontrakt om fagbrev på jobb med lærlinger, praksisbrevkandidater, lærekandidater og kandidater for fagbrev på jobb, er ansvarlig for å gi den opplæringen de har krav på. Dersom lærekandidaten har krav på spesialundervisning, har lærebedriften en plikt til å utarbeide en plan for opplæringen. Det står mer om dette i opplæringsloven §§ 4-4 og 5-5 første leddet.

Bedriften og fylkeskommunen avtaler hvilke deler av opplæringen fylkeskommunen skal ha ansvar for. Bedriften og fylkeskommunen skal nedfelle ansvarsfordelingen i lærekontrakten, opplæringskontrakten eller kontrakt om fagbrev på jobb. Basistilskuddet til lærebedriften reduseres for den del av opplæringstiden som fylkeskommunen har ansvar for. Faktiske utgifter ved opplæringen skal ikke legges til grunn for reduksjonen.

Det samme prinsippet gjelder opplæring av lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater med nedsatt funksjonsevne. Fylkeskommunen kan for disse lærlingene, praksisbrevkandidatene og lærekandidatene trekke lærebedriften i basistilskudd I eller basistilskudd II, ut fra prosentandel av tid av opplæringen som foregår utenfor bedriften. Se forskrift til opplæringsloven § 6A-8.

4.5 Fordeling av tilskudd mellom bedrifter

Hvis et læreforhold opphører før læretiden utløper og lærlingen, praksisbrevkandidaten eller lærekandidaten får lære plass ved ny bedrift, skal tilskuddet fordeles mellom den opprinnelige og den nye lærebedriften, jf. forskrift til opplæringsloven § 11-4 tredje ledd. Tilsvarende gjelder også hvis lærlingen eller lærekandidaten ikke kan få ny lære plass, men må fullføre opplæringen i skole. Det gjelder ikke for

praksisbrevkandidater, jf. opplæringsloven § 3-3 femte ledd. I begge tilfeller treffer fylkeskommunen avgjørelse om fordeling. Fordelingen skjer på grunnlag av hvor mye tid som har gått med i læretiden til opplæring.

4.6 Utbetaling av ulike tilskudd

Det er fylkeskommunen som utbetaler tilskudd til lærebedrifter og opplæringskontor. For alle tilskuddsutbetalingene, hvor ikke annet er sagt og som baserer seg på antall lærlinger, praksisbrevkandidater, lærekandidater og kandidater for fagbrev på jobb under de ulike ordningene, skal utbetalingene skje etterskuddsvis med telledato 30. juni og 31. desember hvert år.

4.7 Rapporteringsplikten til lærebedriftene

Lærebedriften plikter å gi den informasjonen som fylkeskommunen krever for å kunne vurdere om bedriften skal få godkjenning eller om godkjenningen skal videreføres. I denne plikten ligger det at lærebedriften skal redegjøre for hvordan tilskuddet blir brukt. Forutsetningene for tilskudd er knyttet til om lærebedriftene oppfyller kravene i opplæringsloven med forskrifter. Fylkeskommunen kan ikke kreve innsyn i andre økonomiske disposisjoner i lærebedriftene, opplæringskontorene eller opplæringsringene ut over dette. Se opplæringsloven § 4-7 andre ledd og forskrift til loven § 11-3 som omhandler lærebedriftenes årlige rapportering til fylkeskommunen.

4.8 Tilbakebetaling av tilskudd

Feil utbetalt tilskudd skal korrigeres.

Dersom lærekontrakten, opplæringskontrakten eller kontrakt om fagbrev på jobb heves i den perioden det er utbetalt tilskudd for, skal bedriften betale tilbake for mye utbetalt tilskudd. Det regnes bare i hele måneder. Avrunding skjer slik at dato før 15. i en måned regnes tilbake til den 1. i måneden, mens dato fra 15. i måneden eller senere regnes som ut måneden.

Dersom en lærebedrift går konkurs, er fylkeskommunen ansvarlig for korrekt oppgjør med boet. Tilskudd gis og avregnes for den enkelte lærekontrakt, opplæringskontrakt eller kontrakt om fagbrev på jobb.

Vi minner om at lærebedriften snarest skal legge hver enkelt kontrakt fram for fylkeskommunen for godkjenning.